

Bartha Lajos - Kajdi László:

Meddig lehet még fokozni az átutalások sebességét?

2015. szeptember 7-étől tovább gyorsultak az átutalások, az eddigi 5 napközbeni elszámolási ciklus helyett a bankok már naponta 10 alkalommal küldhetik be elszámolásra a bankközi tranzakciókat. Ezzel a fejlesztéssel az ügyfelek átutalásai a korábbi átlagosan 2 óra helyett már akár egy óra alatt is megérkezhetnek a kedvezményezettek számláira. A Magyar Nemzeti Bank, az általa tulajdonolt GIRO Zrt-vel együttműködve a ciklussűrítéssel újabb lépést tett az ügyfeleket gyorsan és hatékonyan kiszolgáló korszerű elektronikus pénzforgalom érdekében. A következő fázist a bankközi átutalások elszámolásának fejlesztésében az azonnali átutalás bevezetése jelenti majd, ehhez kapcsolódóan az MNB megkezdte a szükséges előkészítő elemzéseket.

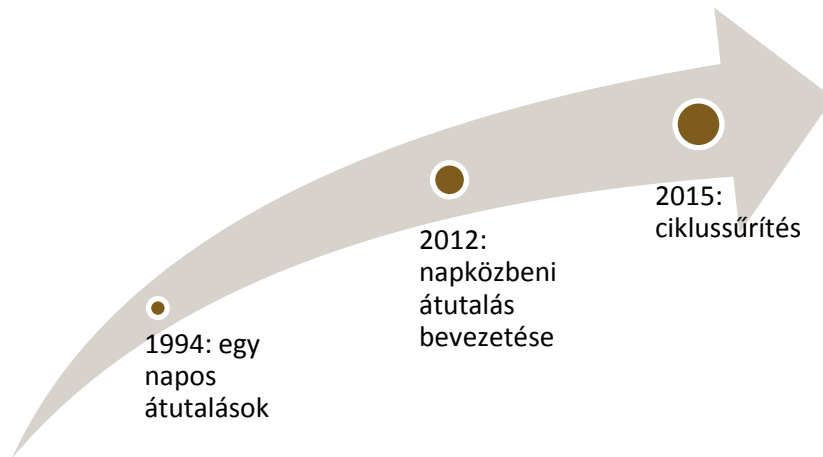
Felnőtt korba lépett a hazai átutalási rendszer

A világ számos országban a huszonegyedik életév megkülönböztetett jelentőségű abból a szempontból, hogy akkortól számít valaki felnőttnek. Magyarországon éppen 21 évvel ezelőtt, 1994-ben indult el az a GIRO Zrt. által üzemeltetett új elszámolási rendszer (Bankközi Klíring Rendszer - BKR), ami lehetővé tette, hogy a korábbi több nap helyett, egy nap, pontosabban egy éjszaka elegendő lett két különböző bank ügyfelei közötti átutalások lebonyolításához. A kezdeti lépések után folyamatos fejlődés következett, és huszonegy év elteltével elmondhatjuk, hogy egy fejlett, korszerű, hatékony elszámolási rendszer áll az ügyfelek rendelkezésére átutalásaik végrehajtásához. A Magyar Nemzeti Bank, amellettt hogy ott bábáskodott az újszülött érkezésekor, azóta is folyamatosan törekszik a pénzforgalom fejlesztésére, kihasználva szabályozói, fejlesztői, felvigyázói funkcióit és az elmúlt év óta tulajdonosi szerepét is. Mivel 2014 áprilisában a Giro Zrt. a jegybank kizárólagos tulajdonába került, az MNB a jövőbeni pénzforgalmi fejlesztések tervezésében erőteljesebben tudja érvényesíteni a végfelhasználók érdekeit és a közjó szempontjait, mint például a pénzforgalom további gyorsítását, vagy az elszámolásért fizetendő díjak csökkentését.

Éjszakából a nappalba

A belföldi forint átutalások és beszedések elszámolását végző Bankközi Klíring Rendszernek az összes fizetési számlát vezető hazai pénzforgalmi szolgáltató közvetett vagy közvetlen tagja, ők a klíringtagok.

A Bankközi Klíring Rendszer fejlesztésének főbb mérföldkövei

Az 1994-ben indult éjszakai elszámolási rendszerbe kerültek még az átutalások mellett, és azóta is itt számolódnak el, a beszedési tranzakciók. Az éjszakai elszámolásba a klíringtagok jellemzően késő délután küldték be a tranzakciókat, amelyeket a BKR éjszaka feldolgozott, a kedvezményezett bankjai pedig általában a másnap reggeli fióknyitásig jóváírtak. Bár a bevezetés idején ez a megoldás Európában nagyon korszerűnek számított, az ezredforduló után több mint egy évtizeddel, a nemzetközi gyakorlatot is figyelembe véve, az MNB szükségesnek látta, hogy a piaci szereplők megvizsgálják a fejlesztési lehetőségeket.

Az MNB, a Bankszövetség, a Magyar SEPA Egyesület és a GIRO Zrt. által létrehozott országos projekt eredményeként, az éjszakai elszámoláshoz képest jelentős előrelépés történt, amikor 2012. július 2-án, napi 5 elszámolási ciklussal, elindult a Bankközi Klíring Rendszerben a napközbeni elszámolás és ezzel párhuzamosan életbe lépett az MNB azon jogszabályi előírása, miszerint a belöldi forint átutalásoknak legfeljebb 4 órán belül teljesülnie kell. A már hatályban lévő, haladéktalan jóváírási kötelezettséget előíró MNB rendelkezés azt is biztosította, hogy ne csak a fogadó bankhoz jusson el hamarabb a küldött pénzösszeg, de az ténylegesen meg is jelenjen a kedvezményezett ügyfelek számláján. A napközbeni többszöri elszámolás, a komoly technikai felkészülés mellett, likviditáskezelési szempontból is kihívást jelentett a bankszektor számára, de az elmúlt három év tapasztalata azt mutatja, hogy a szereplők jól vizsgáztak, az ügyfelek átutalásai folyamatosan, zökkenőmentesen teljesültek.

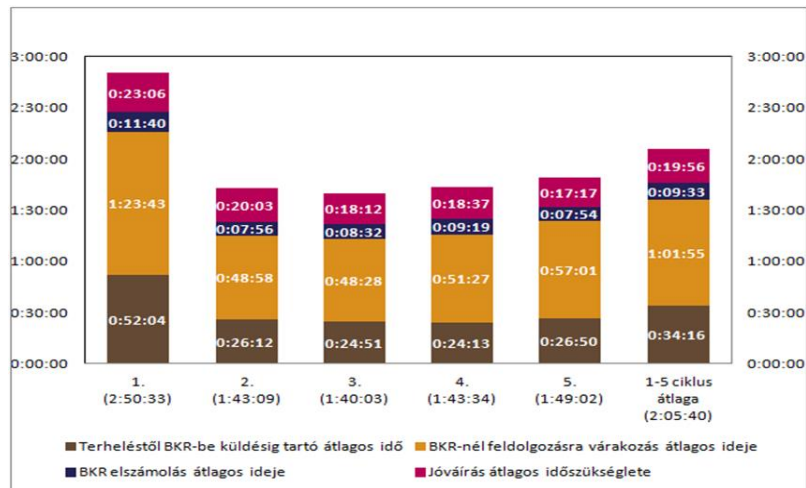
A napközbeni átutalás bevezetése jelentős előnyöket hordozott magában a vállalati szektor szempontjából, mivel lehetővé tette, hogy az esedékesség napján induljanak az átutalások, azaz a vállalatok egy napi folyószámla-kamatjövédelmet nyerhetnek ilyen módon. A több elszámolási ciklus miatt lehetővé vált az is, hogy a beérkező átutalásokat az ügyfelek még aznap felhasználják vagy továbbutalják.

Út az egyórás átutalásig

A napközbeni átutalás bevezetése után az MNB folyamatosan figyelte az új mechanizmus működését. Az elvégzett elemzések azt mutatták, hogy bár az MNB jogszabályi előírása maximum 4 órát adott az átutalások lebonyolítására, a napi 5 elszámolási ciklus esetén az átutalások átlagosan 2 óra alatt érnek el a kedvezményezettekhez. Ugyanakkor ebből az időből meglehetősen so-

kat, több mint egy órát, tölt el egy megbízás az elszámolási rendszerben, arra várakozva, hogy megkezdődjön a következő ciklus. Ezt látva, valamint figyelembe véve, hogy az MNB már az 5 ciklus bevezetésekor is jelezte későbbi ciklusszám növelő elképzeléseit, 2015. szeptember 7-én újabb jelentős változás történt az ügyfelek érdekében.

A napközbeni átutalások átlagos időszükséglete napi 5 ciklus esetén

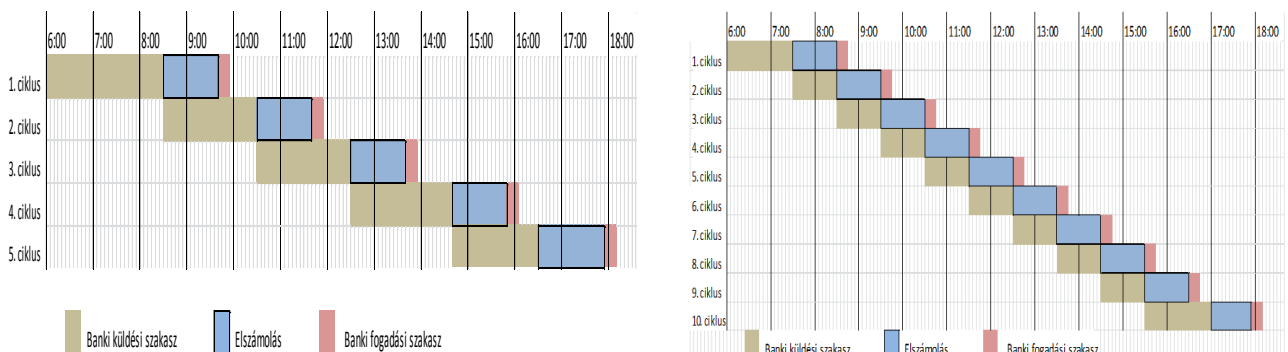

Forrás: Császár P: Hány óra a négy óra? A napközbeni átutalások tényleges időszükséglete. Hitelintézeti szemle 2015. március

Az MNB kezdeményezésére, a GIRO Zrt közreműködésével, tovább gyorsult a hazai pénzforgalom, aminek keretében nap közben már 10 elszámolási ciklus áll a klíringtagok rendelkezésére, és az utolsó ciklus kivételével óránként fut le az átutalások elszámolása. Banki oldalon nincsenek jelentős változások az üzletmenetben és a fejlesztések erőforrásigénye is viszonylag mérsékelt maradt, ami annak is köszönhető, hogy a ciklusok száma eredetileg is egy változtatható paraméterként került beépítésre a központi elszámoló műbe és a banki rendszerekbe is.

A változás egyfelől további hatékonyság növekedéssel járhat a vállalati szegmensben, másrészt csökkentheti azon ügyletek lebonyolítási idejét, melyeknél a teljesítés csak a pénz megérkezését követően történik.

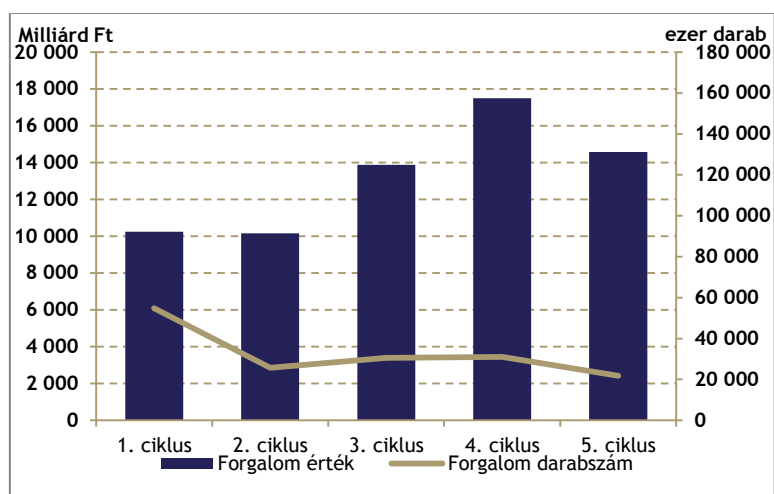
A napközbeni elszámolási ciklusok időzítése korábban (bal oldal), illetve 2015. szeptemberétől (jobb oldal)

Forrás: GIRO Zrt.

A GIRO Zrt igazgatóságának döntése alapján a több ciklus mellett a napközbeni rendszer üzemideje is kitolódott, így a tranzakciók elszámolása reggel fél 9 helyett már fél 8-kor elkezdődik, este pedig a korábbi fél 5-tel szemben 5 órákor fut le az utolsó ciklus. A jelenlegi forgalmi szokásokat vizsgálva megállapítható, hogy az első ciklusban jellemzően nagy számú, viszonylag kis értékű megbízásokat küldenek be feltehetően inkább a lakossági ügyfelek, szemben a nap végi ciklusokban lebonyolított kisebb számú nagyobb értékű tranzakciókkal, amelyek valószínűleg inkább vállalati oldalról érkeznek be. Ennek megfelelően a korábban kezdődő első ciklus elsősorban a lakossági szektor számára lehet fontos, mert az előző nap estéjén indított tételek így másnap hamarabb megérkeznek a kedvezményezettekhez. A később lefutó utolsó ciklus pedig a vállalati ügyfelek szempontjából kedvező, mert későbbi záró időpontig indíthatnak tranzakciókat még aznapi teljesítéssel.

A napközbeni elszámolás tételszámának és értékének alakulása ciklusonként (2014)

2016-tól nem lesz több átutalás az éjszakai elszámolásban

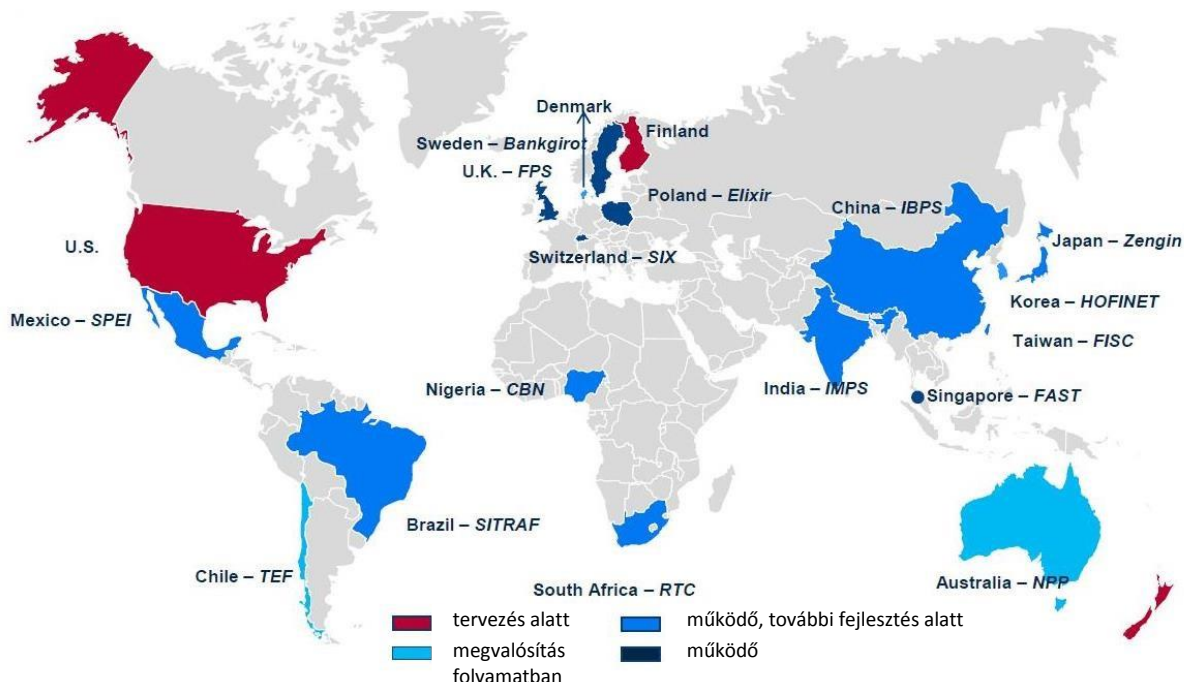
A naponta tíz alkalommal történő elszámolás mellett a közeljövő egy másik fontos változása, hogy a tervek szerint 2016. elejétől az éjszakai elszámolást lebonyolító platform már nem fogad átutalás típusú tranzakciókat, kizárólag a beszedések elszámolása fog itt történni. Emiatt a jelenleg még ezen a platformon elszámolt papír alapú átutalásokat, valamint az Államkincstár átutalásait is át kell irányítani a napközbeni elszámolást lebonyolító rendszerbe. Ez utóbbi azért különösen nehéz feladat, mivel az Államkincstár havonta néhány napra koncentrálva küldi a milliós tételszámú nyugdíj és egyéb szociális és bér jellegű átutalásait, melyek kezelése banki oldalról nem megoldható egy egyórás napközbeni elszámolási ciklus alatt. Az MNB vezetésével, az Államkincstár, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, a GIRO Zrt. és a leginkább érintett bankok között lezajlott egyeztetések eredményeként a napközbeni elszámolási rendszer jövő évtől egy új, hajnali elszámolási ciklussal bővül. A nulladik ciklus speciális abból a szempontból, hogy a bankok ekkor nem küldhetnek tranzakciókat, csupán fogadhatják a kincstári tételeket. Az új elszámolási ciklus megoldást jelent egyfelől a kereskedelmi bankoknak, amelyek így képesek lesznek fogadni egy ciklusban a nagy tömegben érkező állami tranzakciókat, másrészt érvényesült az MNB azon

elvárása is, hogy a fogyasztók - elsősorban a nyugdíjasok – is részesülhessenek a napközbeni elszámolási rendszer bevezetése által elért hatékonyság növekedésből.

Lehet-e még tovább fokozni? Átutalás azonnal?

A fentebb bemutatott változások életbe lépése után a jelenlegi elszámolási rendszert ilyen módon már nem érdemes tovább fejleszteni, azaz további ciklussűrítés nem várható. A nemzetközi gyakorlat azt mutatja, hogy a világ és a technológiai fejlődés elindult az azonnali átutalások irányába. Számos európai országban - Egyesült Királyság, Dánia, Svédország, Lengyelország - is működnek már olyan szolgáltatások, amelyek segítségével a kedvezményezett számláján néhány másodpercen belül megtörténik a küldött összeg jóváírása.

Már működő és tervezett azonnali átutalási rendszerek

Forrás: CapGemini

Az új megoldás, amellyel, hogy számos előnyt kínál, több kérdést, problémát is felvet. Eldöntendő, hogy az azonnali átutalás bevezetésével a jelenlegi napközbeni átutalási rendszer bezárásra kerül vagy párhuzamosan működik majd a két rendszer (mindkét megoldásra van példa a nemzetközi gyakorlatban). Megoldás lehetne az is, hogy a már most valós idejű elszámolást és teljesítést biztosító, a bankok egymás közötti ügyleteit és a nagyértékű, időkritikus átutalásokat lebonyolító, MNB által üzemeltetett VIBER rendszerbe irányítjuk át a lakossági és vállalati átutalásokat is, azonban az jelenleg csak napi néhány ezer tranzakciót tud kezelni, szemben az utóbbiak milliós napi tételszámával. Fontos kérdés, hogy miként biztosítsák a pénzforgalmi szolgáltatók a hét minden napján, 24 órán keresztül az átutalások fedezetét, úgy, hogy az erre szolgáló VIBER rendszer jelenleg csak munkanapokon 7.00-18.00 óra között van nyitva. Jelenleg a legtöbb működő azonnali átutalási rendszerben a bankoknak előre el kell helyezni a fedezetet a jegybanki számláikon az éjszakai és hétvégi időszakokra várható forgalmukra. Ebben az esetben azonban, tekintettel a magyar hosszú hétvégék specialitására, a hazai bankoknak elég pontos becsléseket kell ké-

szíteniük, nehogy a több egymást követő munkaszüneti nap esetén elfogyjon az előre biztosított fedezet és a rendszer leálljon, mivel a likviditást nem tudják pótolni a zárva tartó VIBER miatt. Természetesen az is felmerülhet, hogy akkor a VIBER is tartson nyitva folyamatosan, de ez újabb működési problémákat vetne fel.

Az azonnali átutalások bevezetése egyúttal szorosan összekapcsolódik egyéb, innovatív fizetési módokat érintő fejlesztésekkel. Egyrészt az azonnali átutalások egyik fő használati módja lehet a lakossági ügyfélkörben a mobilalkalmazással indított természetes személyek közötti tranzakciók. Már most is léteznek Magyarországon olyan mobilfizetési megoldások például, amikor elég a címzett mobilszámát megadni a számlaszáma helyett, azonban jelenleg nem elég az, hogy a küldő fél regisztrál a szolgáltatást biztosító banknál, hanem a kedvezményezettek aktív közreműködésére is szükség van ahhoz, hogy hozzájussanak a nekik küldött pénzhez. Az azonnali átutalási rendszer kialakítása során, ezzel szemben a tervek szerint arra is lehetőség lenne, hogy akár minden bankszámlaszámhoz egy másodlagos azonosítót, például mobilszámot vagy e-mail címet párosítsanak, az ügyfeleknek így elegendő egyszer regisztrálniuk ahelyett, hogy az összes banki rendszerben meg kelljen adniuk adataikat. Az átutaláshoz nem kellene a 24 karakter hosszú számlaszámot ismerni, elegendő lenne kiválasztani a telefonunkból a címzett mobilszámát és pár másodpercen belül már meg is érkezne a számlájára a pénz. Másrészt az érintéses fizetési technológia és a QR kódos kommunikáció fejlődésének és a fizetési mód gyorsaságnak köszönhetően az sem kizárt, hogy bizonyos fizetési helyzetekben, például az áruházak pénztárainál, vagy az internetes vásárlásoknál az azonnali átutalás versenyt támasszon a bankkártyás fizetésnek és az utánvétes készpénzfizetésnek, amely mind a felhasználók, mind a fizetések társadalmi költségének szempontjából előnyös lehet.

Az MNB és a GIRO Zrt. megkezdte az azonnali átutalások jövőbeni magyarországi bevezetésének vizsgálatát. Jelenleg a nemzetközi gyakorlat feltérképezése, a megvalósítás technikai, operációs, elszámolási, teljesítési és pénzügyi kérdéseinek elemzése zajlik. A startpisztoly eldőrdült.

„Szerkesztett formában megjelent az Origo.hu oldalon 2015. szeptember 11-én.”